

Nederland talenland? Over de beheersing van Engels, Duits, Frans en Nederlands in Nederlandse organisaties

Bert van Onna & Carel Jansen

Bij 293 medewerkers van Nederlandse organisaties werd de schrijf- lees- en luister-vaardigheid in het Engels, Duits, Frans of Nederlands vergeleken met hun eigen inschatting daarvan. Gebruik werd gemaakt van DIALANG, een taaltoetsstelsel op het internet waarmee gebruikers hun vaardigheden in veertien Europese talen diagnostisch kunnen toetsen. Het bleek dat de onderzochte Nederlanders hun eigen taalvaardigheid systematisch hoger inschatten dan volgens de uitkomsten van de taaltoetsen gerechtvaardigd zou zijn.

1 Inleiding

Op de website van de Europese Commissie worden met enige regelmaat nieuwe gegevens gepubliceerd over de beheersing van vreemde talen in de verschillende lidstaten. Begin 2006 werd op deze website¹ vermeld dat er in het Europa van de 28 (Turkije werd ook al meegenomen in de statistieken), twintig officiële talen worden gesproken. Ook werden er, onder verwijzing naar de zogenaamde *Europese Barometer* rapportages² per lidstaat percentages gegeven van inwoners die zeggen dat ze een vreemde taal spreken. Luxemburg voerde de ranglijst aan, met grote voorsprong op de andere landen: 85% van de bewoners van het Groothertogdom zei behalve de moedertaal ook Frans, 81% ook Duits en 46% ook Engels te beheersen. Het volgende land op de lijst was Nederland. Van de Nederlanders liet 75% weten Engels te spreken, 12% Frans en 57% Duits. Ter vergelijking: voor België waren die percentages respectievelijk 57, 32 en 16, voor Spanje 29, 7 en 1, en voor Italië 28, 18 en 3. Alleen de Denen en de Zweden zeiden, met respectievelijk 79% en 76%, vaker dan de Nederlanders het Engels als tweede taal te beheersen, maar voor het Frans (8% en 7%) en het Duits (48% en 22%) lagen de cijfers voor de Scandinaviërs in de EU duidelijk lager dan voor de Nederlanders.

Is het kennelijke optimisme over de beheersing van het Engels, Frans en Duits bij de Nederlanders wel gerechtvaardigd? Daar wordt door sommigen sterk over getwijfeld.³ De situatie rond de beheersing van vreemde talen in Nederland zou volgens kritische beschouwers wel eens veel minder rooskleurig kunnen zijn dan door de cijfers van de Europese Commissie wordt gesuggereerd; de vreemdetalenkennis van de Nederlanders zou vooral door henzelf wel eens schromelijk kunnen worden overschat. Deze opvatting werd ook verwoord in een debat op de Europese Dag van de Talen (26 september 2004) in Amsterdam, waar politici, wetenschappers, beleidsmakers en journalisten discussieerden over de vraag: ‘Duits en Frans: nodig of overbodig?’⁴

In eerder onderzoek dat wij zelf deden naar de oordelen van Nederlanders die werkzaam zijn in organisaties (profit en non-profit) over hun eigen taalvaardigheden in het Engels, Duits en Frans en in de moedertaal, bleek dat veel respondenten zelf

meenden dat ze met name in het Nederlands en het Engels voldoende taalvaardig waren om adequaat professioneel te kunnen communiceren (Van Onna & Jansen, 2002). De vraag hoe het er in Nederlandse organisaties feitelijk voor staat met de vreemdetaal- en de moedertaalbeheersing is daarmee natuurlijk nog niet beantwoord. Er worden in de literatuur wel enige bange vermoedens geuit, zoals door Van Els (1990) en Oud-De Glas (1991), die menen dat de beheersing van het Engels, Duits en Frans in de praktijk vaak niet voldoet, maar empirisch onderzoek op dit terrein is nauwelijks voorhanden (zie Van Onna & Jansen, 2002). Daarom werd besloten het hieronder beschreven onderzoek uit te voeren. In tien Nederlandse organisaties werd de daadwerkelijke taalbeheersing van medewerkers gemeten en vergeleken met hun eigen inschatting daarvan. Het ging daarbij om schrijven, lezen en luisteren in drie vreemde talen (Engels, Duits en Frans) en in het Nederlands.

2 DIALANG

Om de schrijf-, lees- en luistervaardigheid van de respondenten te meten, en om hun eigen oordelen daarover te inventariseren, werd gebruik gemaakt van het taaltoetsstelsel DIALANG. DIALANG is met subsidies van de Europese Commissie binnen de context van het Socrates programma ontwikkeld.⁵ In 2003 kwam DIALANG op het world wide web gratis ter beschikking voor wie er maar gebruik van wil maken. Met DIALANG kunnen gebruikers hun taalvaardigheid toetsen in veertien Europese talen, waaronder de talen die voor dit onderzoek van belang zijn: Engels, Frans, Duits en Nederlands. Hoofddoel van DIALANG is taalgebruikers en leerders diagnostische informatie te geven over hun taalvaardigheid met betrekking tot schrijven, lezen, luisteren, grammatica en vocabulaire. Daarbij gaat het met name om de vreemde talen, maar nergens wordt uitgesloten dat DIALANG ook kan worden gebruikt om diverse aspecten van de vaardigheid in de moedertaal te meten.

DIALANG stelt de gebruikers in staat hun taalvaardigheidsniveau te positioneren in relatie tot de vaardigheidsniveaus (A1-C2) van het *CEFR*, het *Common European Framework of References for Languages* (Council of Europe, 2000). In het kort kunnen de vaardigheidsniveaus als volgt worden omschreven.⁶

- A1 (*Breakthrough*) absolute beginner: kan op eenvoudige wijze communiceren als de partner langzaam en duidelijk spreekt en bereid is te helpen;
- A2 (*Waystage*) basisgebruiker: kan in eenvoudige, alledaagse situaties communiceren;
- B1 (*Threshold*) gebruiker op weg naar zelfstandigheid: kan hoofdpunten begrijpen in standaardcommunicatie over vertrouwde onderwerpen;
- B2 (*Vantage*) zelfstandig gebruiker: kan zo vlot en spontaan communiceren dat interactie met moedertaalsprekers voor geen van beide partijen lastig is;
- C1 (*Effective operational proficiency*) effectief operationeel gebruiker: kan de taal flexibel en efficiënt aanwenden voor sociale, academische en professionele doelen;
- C2 (*Mastery*) native speaker: beheerst de taal over de volle breedte, kan zichzelf spontaan, vlot, precies en genuanceerd uitdrukken, ook in meer complexe situaties.

Met DIALANG kan ieder die wil nagaan op welk van deze niveaus de eigen vaardigheden liggen, daartoe een of meer interactieve diagnostische toetsen uitvoeren.⁷ Zodra

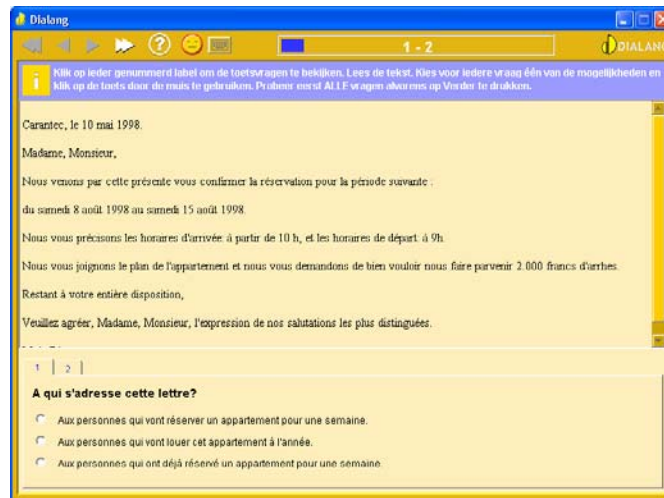
DIALANG is geïnstalleerd, moet er een keuze worden gemaakt voor de taal waarin de instructies voor het gebruik van DIALANG worden gegeven. Daarna beslist de gebruiker in welke taal en in welke vaardigheid hij of zij getoetst wil worden. Vervolgens wordt een zogenaamde *plaatsingstoets* aangeboden in de taal waarin de gebruiker getoetst wil worden: de gebruiker krijgt een aantal woorden te zien die lijken op een werkwoord in de desbetreffende taal, en hij/zij moet bepalen welke van deze woorden wel en welke niet ook echt in die taal voorkomen (zie Figuur 1). Op basis van de score die de gebruiker voor deze plaatsingstoets behaalt, wordt door het systeem beslist op welk globaal niveau de feitelijke taalvaardigheidstoetsen zullen worden afgenomen. Zo wordt voorkomen dat een DIALANG-gebruiker geconfronteerd wordt met toetsen die veel te moeilijk of veel te gemakkelijk zouden zijn, en wordt bij de bepaling van het precieze taalvaardigheidsniveau een nauwkeurigheid mogelijk gemaakt die anders niet haalbaar zou zijn. Na de plaatsingstoets wordt een aantal vragen gesteld over het eigen oordeel van de taalgebruiker met betrekking tot zijn of haar taalvaardigheid in diverse situaties (zie Figuur 2). Daarna komt de eigenlijke taaltoets (zie Figuur 3), en ten slotte wordt de gebruiker in termen van de CEFR-niveaus geïnformeerd over de scores voor de zelfbeoordeling en voor de toets.

Figuur 1. Voorbeeld van een plaatsingstoets in DIALANG

Figuur 2. Voorbeeld van zelfbeoordelvragen in DIALANG

Figuur 3. Voorbeeld van een toetsonderdeel in DIALANG

Over de items die in DIALANG worden aangeboden, melden de belangrijkste DIALANG-ontwikkelaars, Alderson en Huhta (2005), dat vijf tot tien experts voor elke taal alle items twee keer beoordeelden, steeds door *ja* of *nee* te zeggen op de vraag *Vindt u dat iemand op CEFR-niveau X het volgende item correct zou moeten kunnen beantwoorden?* In Alderson en Huhta (2005) wordt een aantal resultaten voor het Duits gepresenteerd. Voor alle vaardigheden werden hier intra-rater reliability scores

(test-hertest betrouwbaarheden) gevonden van rond .80; voor de inter-rater reliability bij luistervaardigheid Duits worden correlaties van ongeveer .90 gemeld. Voor de andere vaardigheden en de andere talen waren de uitkomsten vergelijkbaar, aldus Alderson en Huhta (2005).

De mate waarin de scores voor de verschillende vaardigheden samenhangen met de scores voor grammaticatoetsen en vocabulairetoetsen, werd bepaald bij in totaal 5154 respondenten (moedertaalsprekers van de verschillende DIALANG-talen). Voor het Engels (2059 respondenten uit elf landen) worden in Alderson en Huhta (2005) rangordecorrelaties gegeven; zie Tabel 1.

Tabel 1 Rangordecorrelaties (Spearman ρ) tussen DIALANG-scores (Engels) voor schrijf-, lees- en luistervaardigheid, en scores voor grammaticatoetsen en vocabulairetoetsen (Alderson & Huhta, 2005)

	schrijven	Lezen	luisteren
vocabulaire	.79		.65
grammatica	.77	.68	

Het blijkt dat vocabulaire- en grammaticascores redelijke, maar zeker geen perfecte voorspellers zijn voor de prestaties op de vaardigheidstoetsen voor schrijven, lezen en luisteren: tussen ongeveer 40% en 65% van de variantie in die prestaties wordt verklaard door vocabulaire- en grammaticascores.

Wat betreft de samenhang tussen de feitelijke toetscores voor het Engels in termen van CEFR-niveaus en de oordelen die gebruikers over hun eigen deelvaardigheden in die taal gaven, worden in Alderson (2005) rangordecorrelaties gepresenteerd voor in totaal 1803 respondenten uit elf Europese landen waar Engels niet de voertaal is. Zie Tabel 2.

Tabel 2 Rangordecorrelaties (Spearman ρ) tussen toetscores (CEFR-niveaus) en eigen oordelen (alle voor Engels) in DIALANG (Alderson, 2005, p. 106-108)

	schrijven	lezen	Luisteren
eigen oordeel over taalvaardigheid	.84	.91	.87

De samenhang tussen eigen oordelen en feitelijke toetscores blijkt voor de drie vaardigheden steeds hoog te zijn: de correlatiecoëfficiënten bevinden zich in de buurt van .85. Dat er sprake is van sterke samenhang tussen oordelen en prestaties, betekent echter nog niet dat ze dicht bij elkaar liggen. Denkbaar is ook dat de respondenten de eigen vaardigheden systematisch overschatten of juist onderschatten; in de hoogte van de correlatiecoëfficiënten komt dat niet tot uitdrukking.

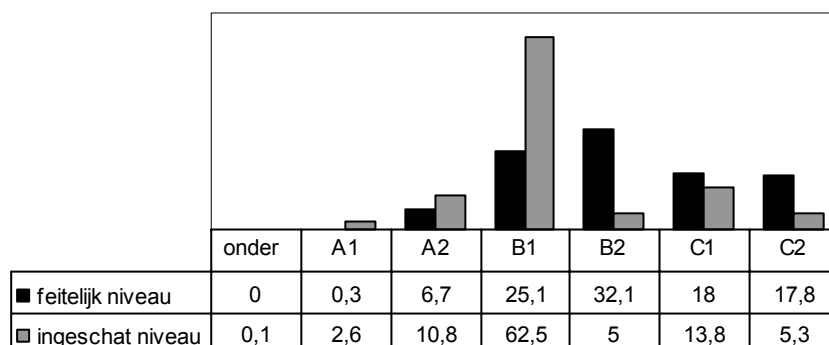
In Alderson (2005) is voor deze respondenten ook informatie over de toets- en zelfbeoordelingsscores in termen van CEFR-niveaus te vinden. In Tabel 3 worden de resultaten weergegeven die Alderson (2005) presenteert voor schrijven Engels (645 respondenten).

Tabel 3 Toetsscores en eigen oordelen in DIALANG voor schrijven Engels (Alderson, 2005, p. 108)

		testscores						
eigen oordeel	A1	A2	B1	B2	C1	C2	totaal	
onder A1	1	0	0	0	0	0	1	
A1	1	16	0	0	0	0	17	
A2	0	27	42	0	0	0	69	
B1	0	0	120	207	76	0	403	
B2	0	0	0	0	32	0	32	
C1	0	0	0	0	8	81	89	
C2	0	0	0	0	0	34	34	
totaal	2	43	162	207	116	115	645	

χ^2 p<.000; Pearson r = .86; Spearman ρ = .84

Uit Tabel 3 blijkt dat in totaal 455 van de 645 respondenten die getoetst werden in schrijfvaardigheid Engels, één of twee CEFR-niveaus hoger scoorden dan hun eigen oordelen deden verwachten. In Figuur 4 wordt de informatie in de randtotalen van Tabel 3 (in percentages) gevisualiseerd; in paragraaf 5 (*Conclusies*) wordt naar Figuur 4 terugverwezen.

Figuur 4 Zelfbeoordelingen en feitelijke toetsprestaties bij 645 respondenten uit elf Europese landen voor schrijven Engels (in percentages) voor de zes CEFR-niveaus, op basis van Alderson (2005, p. 108)

Ondanks de systematische zelfonderschatting die blijkt uit Figuur 4 voor schrijfvaardigheid Engels, en die ook - zij het in mindere mate - blijkt te gelden voor de respondenten van wie scores werden verzameld voor lezen Engels en voor luisteren Engels, concludeert Alderson (2005) dat: "there is considerable agreement between test and self-assessment results in terms of CEFR-levels, for all skills. Of course, discrepancies may be due to under- or over-estimation on the part of the learners, or to inappropriate cut-offs for the CEFR-levels in either tests or self-assessments or both.

Only further data collection and analysis will be able to resolve such uncertainties” (p. 109).

Het onderzoek dat hier gepresenteerd wordt, kan beschouwd worden als een bijdrage tot het vaststellen van eventuele discrepanties tussen DIALANG test- en zelfbeoordelingsscores voor moedertaalsprekers in Nederlandse organisaties. Geldt ook voor hen dat ze zichzelf systematisch onderschatten, of gedragen Nederlanders zich op dit punt anders dan andere Europeanen?

3 Uitvoering van het onderzoek

3.1 Deelnemers

Uit het adressenbestand van de Kamers van Koophandel Nederland (circa 1.5 miljoen adressen van ondernemingen, stichtingen en verenigingen in Nederland) werden 509 organisaties geselecteerd met meer dan 500 medewerkers (inclusief parttimers). Daaruit werd een steekproef getrokken van tien organisaties: een uitgeverij, een ict-onderneming, een detacheringsbedrijf, een ingenieurbureau, een verzekeringsmaatschappij, een managementbureau, een verkooporganisatie, een schoonmaak- en beveiligingsbedrijf, een bouwbedrijf en een stichting in de gezondheidszorg. Met de afdelingen personeelszaken c.q. humanresourcesmanagement van deze organisaties werd telefonisch contact opgenomen. Het verzoek was steeds om medewerking te verlenen aan het verzamelen van data over de taalvaardigheid van zestig collega's binnen de eigen organisatie, en wel binnen hun werktijd. Geschat werd dat het om ongeveer twee uur per medewerker zou gaan. In geen enkel geval werd de gevraagde toestemming gegeven, met als belangrijkste argument dat het onderzoek de deelnemers te veel van hun werktijd zou gaan kosten. Wel bleek het bij elke organisatie mogelijk om medewerkers te benaderen met het verzoek om in hun eigen tijd aan het onderzoek mee te doen. Dat resulteerde in een deelname van in totaal 293 Nederlandstalige respondenten⁸ uit de tien verschillende organisaties, die allen in een van vier talen werden getoetst (zie hieronder). Tabel 4 laat zien hoe de respondenten over de toetstalen verdeeld werden. Daarbij werd er steeds voor gezorgd dat respondenten alleen maar getoetst werden in een vreemde taal als ze twee jaar of langer onderwijs in die taal hadden gevolgd.

Tabel 4 Verdeling van de respondenten over de toetstalen

	toetstaal Engels	toetstaal Frans	toetstaal Duits	toetstaal Nederlands	totaal
man	46	37	38	37	158
vrouw	33	33	43	26	135
30 of jonger	32	21	20	31	104
31-40	19	30	27	14	90
41-50	22	10	23	7	62
ouder dan 50	6*	7*	11	11	35**
hoogste opleiding: lbo/mavo	13	31	23	14	81
hoogste opleiding: mbo/havo/vwo,	38	29	28	33	128
hoogste opleiding: hbo/universiteit	27*	10	30	16	83*
examen gedaan in één vreemde taal	11	0	0	15	26
examen gedaan in twee vreemde talen	25	10	38	22	95
examen gedaan in drie of meer talen	43	60	43	26	172
niet-technisch beroep	41	50	55	37	183
technisch beroep	38	20	26	26	110
lager personeel	18	15	18	17	68
middenkader	30	29	32	26	117
hoger personeel	20	19	24	15	78
leidinggevende	11	7	7	5	30
totaal	79	70	81	63	293

* 1 missing value; ** 2 missing values

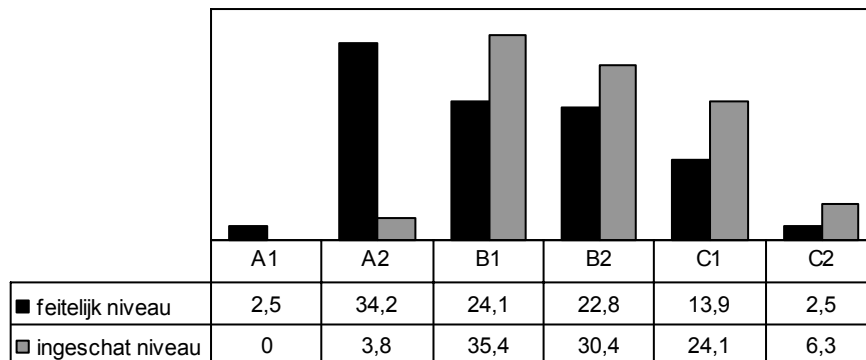
3.2 Procedure

De deelnemers installeerden thuis DIALANG, en doorliepen het programma voor de taal waarvoor hun was verzocht dat te doen. Ze vulden daarbij een schriftelijke vragenlijst in met persoonsgegevens, informatie over de noodzaak van de beheersing van taalvaardigheden in het Nederlands en de vreemde talen in hun werksituatie, en hun DIALANG-scores voor de plaatsingstoets, de zelfbeoordelingen en de taaltoetsen (steeds eerst voor luisteren, dan voor schrijven en ten slotte voor lezen). Het kostte de respondenten in totaal circa twee uur om deze taken uit te voeren.

4 Resultaten

In een interne publicatie (Van Onna & Jansen, 2006a) wordt gerapporteerd over alle onderzochte vaardigheden voor alle onderzochte talen. Daarvoor ontbreekt hier de ruimte. Om toch goed inzicht te geven in de uitkomsten over de hele breedte van het onderzoek, worden de resultaten hier gepresenteerd voor steeds één van de onderzochte vaardigheden (luisteren, lezen, schrijven) voor steeds één van de talen waarvoor de DIALANG-toetsen en DIALANG-zelfbeoordelingen werden afgenomen. De bevindingen voor de vaardigheden waarover hier niet wordt gerapporteerd, zijn niet wezenlijk anders.

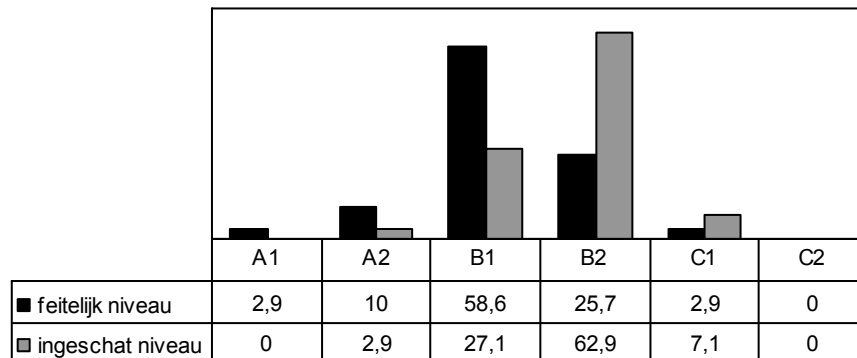
Figuur 5 laat zien hoe de feitelijke prestaties voor luistervaardigheid Duits zich verhouden tot de oordelen van de desbetreffende 79 respondenten over hun luistervaardigheid in deze taal.⁹

Figuur 5 Zelfbeoordelingen en feitelijke toetsprestaties voor luisteren Duits (in percentages) voor de zes CEFR-niveaus (N=79)

De feitelijke toetsprestaties voor luisteren Duits blijven duidelijk achter bij de eigen oordelen van de respondenten over deze vaardigheid. Er is weliswaar sprake van een significante en positieve correlatie tussen ingeschat en feitelijk niveau (Spearman $\rho = .74$; $p < .001$), maar een non-parametrische verschiltoets laat ook een significante discrepantie tussen de toetsprestaties en de zelfbeoordelingen zien (Wilcoxon Signed Rank Test: $Z = -6.01$; $p < .001$). Van de 79 respondenten bleken er 50 lager te scoren dan hun eigen oordelen deden verwachten; 4 respondenten scoorden hoger dan de zelfbeoordeling aangaf.

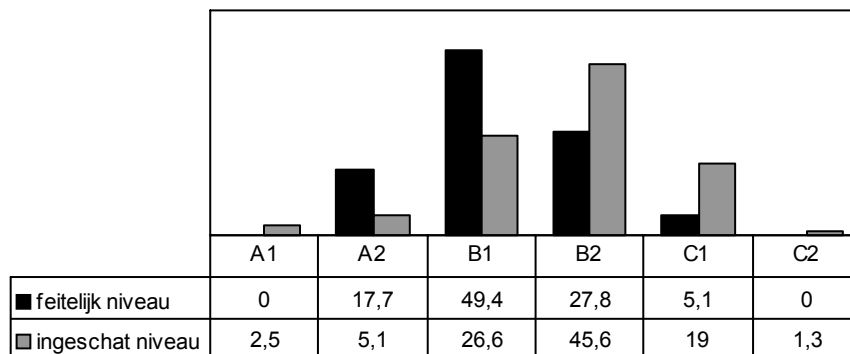
Figuur 6 betreft de feitelijke prestaties voor leesvaardigheid Frans en de oordelen van de desbetreffende 70 respondenten over hun leesvaardigheid in deze taal.

Figuur 6 Zelfbeoordelingen en feitelijke toetsprestaties voor lezen Frans (in percentages) voor de zes CEFR-niveaus (N=70)

Ook voor lezen Frans blijven de feitelijke toetsprestaties achter bij de eigen oordelen van de respondenten. Ook hier is weliswaar sprake van een significante en positieve correlatie tussen ingeschat en feitelijk niveau (Spearman $\rho = .61$; $p < .001$), maar een non-parametrische verschiltoets laat ook hier een significante discrepantie tussen de toetsprestaties en de zelfbeoordelingen zien (Wilcoxon Signed Rank Test: $Z = -4.97$; $p < .001$). Van de 70 respondenten scoorden er 51 lager dan hun eigen inschatting had doen verwachten; 13 respondenten scoorden hoger dan hun zelfbeoordeling aangaf.

Figuur 7 laat zien hoe de feitelijke prestaties voor schrijfvaardigheid Engels zich verhouden tot de oordelen van de desbetreffende 79 respondenten.

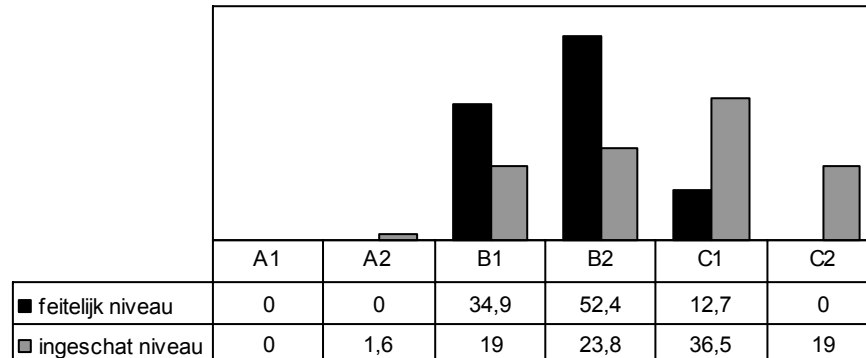

Figuur 7 Zelfbeoordelingen en feitelijke toetsprestaties voor schrijven Engels (in percentages) voor de zes CEFR-niveaus (N=79)

Net als het geval was bij luisteren Duits en bij lezen Frans, blijven ook bij schrijven Engels de feitelijke toetsprestaties achter bij de eigen oordelen van de respondenten. Ook nu is er weliswaar sprake van een significante en positieve correlatie tussen ingeschat en feitelijk niveau (Spearman $\rho = .48$; $p < .001$), maar een non-parametrische verschiltoets laat ook dit keer een significante discrepantie tussen de toetsprestaties en de zelfbeoordelingen zien (Wilcoxon Signed Rank Test: $Z = -5.24$; $p < .001$). Van de 79

respondenten scoorden er 48 lager dan hun eigen oordelen deden verwachten; 12 respondenten scoorden hoger dan hun zelfbeoordeling aangaf.

Figuur 8 betreft de feitelijke prestaties voor schrijfvaardigheid Nederlands en de oor-delen van de desbetreffende 63 respondenten over hun schrijfvaardigheid in deze taal, hun moedertaal.

Figuur 8 Zelfbeoordelingen en feitelijke toetsprestaties voor schrijven Nederlands (in percentages) voor de zes CEFR-niveaus (N=63)

Ook voor schrijven Nederlands blijven de feitelijke toetsprestaties achter bij de eigen oordelen van de respondenten. Ook hier is weer sprake van een significante en positieve correlatie tussen ingeschat en feitelijk niveau (Spearman $\rho = .55$; $p < .001$), maar een non-parametrische verschildoets laat ook hier een significante discrepantie tussen de toetsprestaties en de zelfbeoordelingen zien (Wilcoxon Signed Rank Test: $Z = -5.19$; $p < .001$). Van de 63 respondenten scoorden er 39 lager dan hun eigen oordelen deden verwachten; 4 respondenten scoorden hoger dan hun zelfbeoordeling aangaf.

5 Conclusies

Hoewel de hier gepresenteerde resultaten slechts betrekking hebben op steeds één van de vaardigheden luisteren, lezen en schrijven voor steeds één van de onderzochte talen dringt zich een helder beeld op, dat niet wezenlijk afwijkt van wat gevonden werd voor de deelvaardigheden waarover hier niet gerapporteerd is (cf. Van Onna & Jansen, 2006a). De respondenten blijken hun eigen vaardigheden systematisch hoger in te schatten dan volgens de uitkomsten van de toetsen gerechtvaardigd is. Hun feitelijke niveau komt vaak niet uit boven CEFR-niveau B1: "kan hoofdpunten begrijpen in standaardcommunicatie over vertrouwde onderwerpen", terwijl de zelfbeoordeling in de meeste gevallen ten minste op niveau B2 ligt. Van de niveaus die binnen een professionele organisatie zo niet als noodzakelijk, dan toch als wenselijk mogen worden beschouwd: B2 ("kan vlot en spontaan communiceren"), C1 ("kan de taal flexibel en efficiënt aanwenden voor sociale, academische en professionele doelen" en C2 ("beheerst de taal over de volle breedte") is lang niet altijd sprake, zeker niet voor de vreemde talen maar ook opvallend weinig voor het Nederlands.

Opvallend is het contrast tussen enerzijds de hier gevonden resultaten, die wijzen op een duidelijke overschatting van de eigen taalvaardigheid bij Nederlandse

respondenten, en anderzijds de gegevens uit Alderson (2005) over respondenten uit elf Europese landen, waarbij veeleer sprake is van onderschatting van de eigen prestaties. Dat contrast wordt geïllustreerd door Figuur 7, waar de prestaties en de zelfbeoordelingen bij de hier onderzochte Nederlanders voor schrijfvaardigheid Engels naast elkaar zijn gezet, versus Figuur 4, waar eenzelfde vergelijking is gemaakt voor schrijfvaardigheid Engels maar dan bij de in Alderson (2005) onderzochte respondenten uit elf Europese landen. De door ons onderzochte Nederlanders blijken hun schrijfvaardigheid Engels (65.9% denkt niveau B2 of hoger te bereiken) duidelijk hoger beoordelen dan de door Alderson (2005) onderzochte Europeanen dat doen (24.1% niveau schat zichzelf in op B2 of hoger), terwijl de prestaties van de onderzochte Nederlanders (32.9% niveau komt feitelijk op B2 of hoger) duidelijk achterblijven bij die van de eerder onderzochte Europeanen (67.9% haalt B2 of hoger).¹⁰

Het lijkt er al met al op dat Nederlanders erg optimistisch zijn over hun beheersing van vreemde talen en de moedertaal. Meer onderzoek is wenselijk om een preciezer beeld te krijgen van de situatie in Nederland, en zo mogelijk ook in andere Europese landen. Het beeld dat naar voren komt uit dit eerste onderzoek naar de relatie tussen werkelijke en ingeschatte taalvaardigheden in Nederlandse organisaties¹¹, geeft weinig aanleiding tot gerustheid over de taalvaardigheden waarover Nederlanders anno 2006 beschikken.

Noten

1. http://europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/index_en.html, geraadpleegd op 13-2-2006
2. Zie bijvoorbeeld het in 2001 verschenen rapport ‘Europeans and languages’, waarin de resultaten worden gerapporteerd van een onderzoek dat in opdracht van de Europese Commissie in de toenmalige 15 EU-landen werd verricht onder representatief geachte groepen van ruim 1000 respondenten per land (INRA, 2001).
3. Zie bijvoorbeeld de uitspraken van de toenmalige Europees Commissaris Bolkestein in het Europees Jaar van de Talen, 2001.
4. <http://www.werkplaatstalen.nl>, geraadpleegd op 13-2-2006
5. Over de totstandkoming van DIALANG, waarbij werd samengewerkt tussen twintig universiteiten en toetsinstituten (onder meer het Nederlandse CITO), zie Alderson (2005) en Alderson en Huhta (2005).
6. Gedetailleerd uitgewerkte omschrijvingen van de betekenis van de diverse CEFR-niveaubeschrijvingen zijn te vinden via: <http://culture2.coe.int/portfolio/documents/0521803136txt.pdf>. De site van het Utrechtse James Boswell Instituut geeft handige Nederlandse CEFR-omschrijvingen; zie: www.jbi.uu.nl/index2.php?nr=322&lng=N Leesvaardigheid op B1-niveau bijvoorbeeld staat voor: “Ik kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit hoogfrequente, alledaagse of aan mijn werk gerelateerde taal. Ik kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.” En met leesvaardigheid op C1-niveau correspondeert: “Ik kan lange en complexe feitelijke en literaire teksten begrijpen, en het gebruik van verschillende stijlen waarderen. Ik kan gespecialiseerde artikelen en lange technische instructies begrijpen, zelfs wanneer deze geen betrekking hebben op mijn terrein.”
7. De daartoe benodigde software kan worden gedownload van <http://www.dialang.org>.

8. Er waren tien deelnemers met een andere moedertaal dan het Nederlands; die blijven hier buiten beschouwing.
9. Van deze respondenten zijn er uiteindelijk twee buiten beschouwing gebleven vanwege hun achteraf gebleken te korte blootstelling aan onderwijs Duits (niet meer dan een jaar).
10. Deze gegevens mogen niet zo worden geïnterpreteerd dat de schrijfvaardigheid Engels van Nederlanders minder goed zou zijn gebleken dan die van andere Europeanen. Daarvoor was de samenstelling van de respondentengroep bij Alderson (2005) en die in dit onderzoek te verschillend. Bij Alderson (2005) had ruim 60% van de respondenten een opleiding op wo- of hbo-niveau (p. 110); in dit onderzoek was dat minder dan 30% (zie Tabel 4).
11. Over dit onderzoek wordt in het Engels gerapporteerd in Van Onna en Jansen (2006b).

Literatuur

- Alderson, J.C. (2005). *Diagnosing foreign language proficiency. The interface between learning and assessment*. London: Continuum.
- Alderson, J.C., & Huhta, A. (2005). *The development of a suite of computer-based diagnostic tests based on the Common European Framework*. *Language Testing*, 22(3), 301
- Bolkestein, F. (2001) In *Venster op een andere beschaving. Krant in het kader van Europees Jaar van de Talen*. Den Haag: Projectbureau Jaar van de Talen, p. 2.
- Council of Europe (2000). *Language Learning and working competences*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Els, T.J.M. van, e.a. (1990). *Horizon Taal: Nationaal actieprogramma moderne vreemde talen: nota van aanbevelingen*. Den Haag: DOP.
- INRA (2001). *Europeans and languages*. Eurobarometer 54 Special. Report produced by INRA (Europe). European Coordination Office for the Education and Culture Directorate General Brussels.
- Onna, B. van, & Jansen, C. (2006a). *Nederland talenland?* Interne publicatie. Afdeling Bedrijfscommunicatie Radboud Universiteit Nijmegen. (<http://www.careljansen.nl/map1/rapport.pdf>)
- Onna, B. van, & Jansen, C. (2006b). How multilingual are the Dutch really? On proficiency in Dutch, English, French, and German in Dutch organizations. *Belgian Journal of English Language and Literatures, New Series*, 4.
- Onna, B. van, & Jansen, C. (2002). Talen in Nederlandse organisaties. Een enquête. In C. van den Brandt & M. van Mulken (Red.) *Bedrijfscommunicatie II. Een bundel voor Dick Springorum bij gelegenheid van zijn afscheid* (pp. 175-187). Nijmegen: Nijmegen University Press.
- Oud-De Glas, M.M.B. (1991). *Ergonomie van de taal: over het analyseren van behoeften aan kennis van vreemde talen*. Nijmegen: Katholieke Universiteit.